Муниципальное общеобразовательное бюджетное учреждение средняя общеобразовательная школа №2 с.Кармаскалы муниципального района Кармаскалинский район Республики Башкортостан

РАССМОТРЕНО	**СОГЛАСОВАНО**	**УТВЕРЖДАЮ**
на заседании ШМО	Заместитель директора по УВР	Директор школы
____________________	__________________________	_________________________
/Чурагулова Г.Р./	/Юламанова Л.В./	/Климкин М.Н./
Протокол № 1 от 27.08.2015 г.	«28»08. 2015 г.	Приказ № 130 от 29.08.2015г.

Рабочая программа

по башкирскому языку
11 класс

на 2015-2016 учебный год

Составитель: Юламанова Л.В.

с. Кармаскалы
2015

1.АҢЛАТМА ЯҘЫУ

Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 11 - се класы өсөн башҡорт (дәүләт) теленән эш программаһы бер йылға иҫәпләнгән.Эш программаһы 34 сәғәткә бүленгән (аҙнаға 1 сәғәт), шул иҫәптән контроль эштәр өсөн – 2сәғәт.Ҡулланылған дәреслек;Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. Башҡорт теле: Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 10-11-се класс уҡыусылары өсөн дәреслек. - Өфө: Китап,2010.Уҡытыусының тел буйынса уҡыу-уҡытыу методик комплекты:Ғәбитова З. М., Толомбаев Х. А. Урыҫ мәктәптәрендә башҡорт телен уҡытыуҙы ойоштороу буйынса методик кәңәштәр. – Өфө: Башҡортостан, 2006.Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙә башҡорт (дәүләт) теле буйынса уҡыусыларҙың телмәр үҫтереүенә, яҙма эштәренә, дәфтәр тотоуҙарына һәм яҙма эштәр үткәреүгә берҙәм талаптар.Программа үҙенсәлектәренең характеристикаһы: Эш программаһы Башҡортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан раҫланған “Башҡорт теленән программа” (Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-XI кластары өсөн) нигеҙендә төҙөлдө. Төҙөүселәре: Толомбаев Х.А., Дәүләтшина М.С., Ғәбитова З.М., Усманова М.Г. - Ижевск: Книгоград, 2008. Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошҡа ашырыла. «Рәсәй Федерацияһы халыҡтары телдәре тураһында» Законы, Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы, «Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре тураһында» Законы, Башҡортостан Республикаһының «Мәғариф тураһында» Законы.Программаның йөкмәткеһе 3 йүнәлештә төҙөлгән.Программа башҡорт телен өс йүнәлештә – телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу, телдең системаһын (фонетика, лексика, орфография, орфоэпия, грамматика, пунктуация) өйрәнеү, бәйләнешле текст менән эшләргә өйрәтеүҙе күҙ уңында тота. Шулай уҡ унда милли тәрбиә тураһында ла мәсьәлә күтәрелә. Балаларҙы һөйләшергә һәм бәйләнешле текст менән эшләргә өйрәтеү үҙәк бурыс. Тел менән әҙәби материалдары бергә ҡушып өйрәнелә (интеграция). Лингвистик һәм әҙәби күренештәр, уҡыу материалы нигеҙендә, практик ҡулланыу маҡсатынан сығып өйрәнелә (коммуникатив йүнәлеш).

Маҡсаттар һәм бурыстар:Балаларҙың һүҙлек запасын арттырыу, шул һүҙҙәрҙе телмәрҙә ҡулланыу күнекмәләрен әүҙемләштереү. Бәләкәй кластарҙа үҙләштерелгән диалогик, монологик телмәр күнекмәләрен камиллаштырыу. Грамматик материалды үҙләштереү, уны дөрөҫ файҙаланып, бәйләнешле һөйләү, яҙыу күнекмәләрен артабан үҫтереү. Текст менән эшләү күнекмәләрен үҫтереү. Телде өйрәнеү барышында башҡорт халҡының мәҙәниәте, тарихы, сәнғәте, тәбиғәте, күренекле шәхестәре менән таныштырыу. Башҡортостан Республикаһының дәүләт символдары тураһында белемдәрҙе киңәйтеү. Программала бирелгән шиғырҙарҙы ятлау, башҡортса йырҙар өйрәнеү һәм башҡарыу. Башҡортса телмәр төҙөү. Унынсы класс уҡыусыларының белем кимәленә талаптар:

-Художество әҫәрҙәре тасуири уҡыу.

- Уҡылған әҫәрҙәрҙе йәки уларҙың өҙөктәрен яҙма йәки телдән һөйләп биреү.

- Өйрәнелә торған әҫәр буйынса телдән һәм яҙма рәүештә фекер йөрөтөү характерындағы инша яҙыу, һорауҙарға тулы яуап биреү

- Яҙма йәки телдән сығыш яһау өсөн план төҙөү белеү.

- Үҙ аллы уҡылған әҙәби әҫәр, ҡаралған кинофильм һәм телевизион тапшырыу хаҡында баһалама бирә белеү.

- Бирелгән тема буйынса диалог теҙөү; диалогты дауам итә белеү.

- Тексты икенсе телгә тәржемә итеп һөйләү.

- 5-6 шиғырҙы яттан тасуири һөйләй белеү.

- Тексты мәғәнәүи өлөштөргә бүлеү, уларға исем биреү, план төҙөү.

- Ғәзит-журналдарҙан, китаптарҙан материал йыйып, хикәйә төҙөү.

- Әҫәрҙәң кәрәкле өлөштәрҙе һайлап ала белеү.

- Һүҙбәйләнеш, һүҙбәйләнештә эйәртеүсе һәм эйәреүсе һүҙҙәр.

- Һөйләмдең баш киҫәктәрен (эйә, хәбәр), һөйләмдең эйәрсән киҫәктәрен айыра белеү.

Уҡыу-уҡытыу программаһында планлаштырылған һөҙөмтәләрҙе үҙләштерелеүен баһалау

Класта һәм өйҙә башҡарыла торған яҙма эштәр өйрәтеү һәм тикшереү характерында була.

Уларға түбәндәгеләр инә:

- башҡорт теленән төрлө типтағы, ижади характерҙағы күнегеүҙәр;
- тәржемә эштәре (башҡорт теленән рус теленә һәм киреһенсә);
- дәреслектәрҙәге әҙәби текстарға пландар төҙөү;
- һорауҙарға яҙма яуаптар һәм иншалар;
- тел һәм әҙәби материалдар буйынса аналитик һәм дөйөмләштереү тибындағы схемалар төҙөү.

Башҡорт теленең ағымдағы, сирек йәки йыл аҙағында, шулай уҡ уҡыу йылы башында инеү диктанты, ҙур темаларҙан һуң йомғаҡлау контроль эштәре үткәрелә. Ағымдағы контроль эштәр программаның өйрәнелгән материалын үҙләштереүҙе тикшереү маҡсатында уҙғарыла. Уларҙың төрө һәм үткәреү йышлығы өйрәнелә торған материалдың ҡатмарлылығынан, уҡыусыларҙың белем кимәленән сығып билдәләнә. Ағымдағы контроль эштәр өсөн уҡытыусы йә тотош дәресте, йә уның бер өлөшөн генә файҙалана ала.

Уҡыу йылы башында инеү диктанты, сирек һәм йыл аҙағында йомғаҡлау контроль эштәре мәктәп администрацияһы менән берлектә төҙөлгән график буйынса үткәрелә. Контроль эштәрҙе сиректең беренсе көнөндә һәм дүшәмбелә үткәреү тәҡдим ителмәй.

Программа материалының үҙләштереү кимәле уҡыусыларҙың дәрестәрҙә телдән биргән яуаптарына һәм яҙма эштәренә ҡарап баһалана. Бының өсөн башҡорт теленән һәр класта түбәндәге күләмдә контроль эштәр, яҙма эштәр үткәреү ҡарала.

2.УҠЫУ ПРЕДМЕТЫНА ДӨЙӨМ ХАРАКТЕРИСТИКА

Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙә башҡорт теле уҡытыуҙың йөкмәтке үҙенсәлектәре шунан ғибәрәт: был үҙ йәһәтендә коммуникатив, тел, лингвистик, мәҙәни компетенцияны формалаштырыу һәм үҫтереүҙе күҙ уңында тота.

Коммуникатив компетенция телмәр эшмәкәрлеге төрҙәре, аралашыу, һөйләү һәм яҙма телмәр төрҙәрен үҙләштереүҙә иҫәптә тота, тел материалын һәм күнекмәләрҙе кәрәкле ситуацияларҙа ҡуллана алыуҙы талап итә.

Коммуникатив компетенция аралашыуҙың маҡсатын билдәләй, телмәр ситуацияһын баһалай белеүҙе, арлашыусының коммуникатив ысулдарын һәм ниәттәрен иҫәпкә алыуҙы һәм үҙ телмәрендә аңлы рәүештә үҙгәртергә әҙер булыуҙы күҙ уңында тота.

Тел һәм лингвистик компетенция тел төҙөлөшөн, үҫешен, хәрәкәттә булыуын өйрәнә: башҡорт әҙәби теленең тел нормаларын үҙләштереү: һүҙлек запасын һәм уҡыусы телмәренең грамматик төҙөлөшөн байытыу: фән булараҡ лингвистика тураһында тейешле белем, уның төп бүлектәренә кәрәкле булған тел күренеше факттарын анализлау һәм баһалау мөмкинлеген формалаштырыу: төрлө төрҙәге лингвистик һүҙлектәр менән ҡуллана белеү. Мәҙәни компетенция

туған телдең мәҙәниәтен сағылдырыусы форма булараҡ тел һәм халыҡ тарихының бәйләнештә булыуын, башҡорт теленең милли- мәҙәни үҙенсәлеген, башҡорт телмәр этикет нормаларын, халыҡ-ара аралашыу мәҙәниәтен үҙләштереүҙе: милли мәҙәни компонентлы һүҙҙәр мәғәнәһен аңлатыуҙы күҙ уңында тота. Башҡорт теле курсының коммуникатив – эшмәкәрлек йүнәлешен көсәйтеү, уны белем алыуҙа метапредмет һөҙөмтәләргә йүнәлтеү, кешенең тышҡы мөхиткә тиҙ яраҡлашыу һәм унда әүҙем эшмәкрлекте дауам итергә һәләтле булараҡ функциональ грамоталылыҡты формалаштырыуҙың мөһим шарттары булып тора.Функциональ грамоталылыҡтың мөһим индикаторы- предмет-ара статус: коммуникатив универсаль уҡыу эшмәкәрлеге (телмәр эшмәкәрлегенең бөтә төрҙәре менән эш итеү, тыңдаштәре һәм оло кешеләр менән аралашыу ҡороу: телдән һәм яҙма телмәрҙе адекват ҡабул итеү: ҡуйылған проблема буйынса үҙ ҡарашыңды теүәл, дөрөҫ, логик яҡтан төҙөк һәм тасуири әйтеп биреү, аралашыу процесында яҙма һәм һөйләү телмәре нормаларын һәм башҡорт телмәр этикетын һаҡлау): танып белеү универсаль уҡыу эшмәкәрлеге (проблеманы асыҡлау, дөрөҫ аргументлай белеү, логик яҡтан төҙөк фекер йөрөтөү, иҫбатлай белеү, раҫлаусы йә кире ҡағыусы тезис килтереү: бибилиографик эҙләнеү, төрлө сығанаҡтарҙан кәрәкле мәғлүмәт алыу, төй һәм өҫтәмә мәғлүмәтте билдәләү, уҡыу маҡсатын асыҡлау, аралашыу маҡсатынан сығып уҡыу төрөн һайлау: мәғлүмәти- компьютер сараларын ҡулланыу: мәғлүмәтте системаға килтереү һәм киренән эшкәртеү, уны төрлө ысулдар менән күрһәтеү һ.б.): регулятив универсаль уҡыу эшмәкәрлеге (эшмәкәрлек маҡсатын ҡуя һәм аныҡ итеп әйтә белеү, эшмәкәрлекте эҙмә-эҙлекле планлаштыра һәм кәрәк саҡта үҙгәртәбелеү: үҙ контроль, үҙ баһалау, үҙ коррекциялауҙы тормошҡа ашырыу). Функциональ грамоталылыҡтың мөһим компоненты телмәр эшмәкәрлеге төрҙәренә нигеҙләнә һәм мәктәптә дәүләт теле булараҡ башҡорт телен өйрәнеү аша уҡыусыларҙың фекерләү һәләтен маҡсатлы йүнәлештә үҫтереүҙе күҙ уңында тота.Функциональ грамоталылҡты формалаштырыу, уҡыусыларҙың телмәр эшмәкәрлеген камиллаштырыу, төрлө аралашыу шарттарында башҡорт теленең уны ҡулланыу үҙенсәлектәрен белеү нигеҙендә төҙөлә. Уҡыу процесы телде анализлау күнекмәләрен формалаштырыуға ғына түгел, шулай уҡ телмәр мәҙәниәтен тәрбиәләүгә, тормошта мөһим күнекмәләрҙе формалаштырыуға, төрлө уҡыу төрҙәрен ҡулланыуға, тексты мәғлүмәти эшкәртеүгә, мәғлүмәтте төрлөсә эҙләүгә, телмәр ситуацияһына, әҙәби тел нормаларына һәм ралашыуҙың этик нормаларына яраҡлы төрлө итеп, төп дөйөм белем биреү ойошмаларында дәүләт теле булараҡ башҡорт телен уҡытыу баланың дөйөм мәҙәни кимәлен үҫтереү һәм башҡорт телендә иркен аралаша алырлыҡ кимәлгә еткереү төп бурыстарҙың береһе.

3. БАШҠОРТ ТЕЛЕНЕҢ УҠЫУ ПЛАНЫНДАҒЫ УРЫНЫ

Башҡортостан Мәғариф министрлығы тарафынан тәҡдим ителгән программа Муниципаль бюджет дөйөм белем биреү учреждение 2-се урта дөйөм белем биреү мәктәбенең "Уҡыу планы"на ярашлы рәүештә тормошҡа ашырыла. Йыллыҡ уҡыу планы буйынса 11-се класс өсөн 34 сәғәт бүленә.

4.ТӨП ЙӨКМӘТКЕ

Тыуған илем Башҡортостан

Телмәр һәм аралашыу телмәре

Уҡыусыларҙы үҙҙәре йәшәгән республиканың үткәне, бөгөнгөһө, киләсәге менән таныштырыу төп маҡсат булып тора. Республика тураһында улар тулы мәғлүмәткә эйә булырға тейеш. Бының өсөн Башҡортостан темаһы буйынса тәҡдим ителгән материалдың тулы һәм тарихи яҡтан дөрөҫ сағылдырыуына иғтибар итергә кәрәк. Башҡортостан тураһында һөйләгәндә фактик материалдарға таяныу мөһим, бының өсөн дәрестә бик күп күргәҙмәлелек, тарихи мәғлүмәтле китаптар, таблицалар, карталар ҡулланыу кәрәк. Уҡыусыларҙың үҙ тыуған республика тураһында унын уңыштары, үткәне, бөгөнгөһө, киләсәге, уның байлыҡтары, күренекле шәхестәре, матурлығы, төҙөклөгө хаҡында дөрөҫ, тулы, аныҡ итеп һөйләй белеүҙәренә өлгәшеү.

Айырым темаларҙың береһе булып телмәр һәм аралашыу телмәре тора. Икенсе темаларҙы үтеү барышында башҡа грамматик темаларҙы ла үҙләштереү күҙ уңында тотола.

Башҡортостан сәнғәте

Башҡортостан сәнғәте темаһын үҙләштереү барышында уҡыусыларҙы сәнғәт төрҙәре, уларҙың рсепубликала үҫеше менән менән танышыу. Күренекле сәнғәт әһелдәренең тормош һәм ижад юлы буйынса һөйләшеү, әңгәмәләр, осрашыуҙар ойоштороу, видеояҙмалар ҡарау. Уҡыусыларҙың был тема буйынса сығыш яһауҙары, йыр, бейеүҙәр башҡара алыуҙары, театр түңәрәктәренә ҡатнашыуҙарына өлгәшеү. Был блок темала грамматика буйынса үтелгәндәрҙе иҫкә төшөрөү, ҡабатлау.

Кемдәр улар сәсәндәр

Бирелгән теманы үҙләштереүаша уҡыусыларға сәсәндәрҙең элек-электән халыҡ тормошондағы мөһим ролен күрһәтеү. Сәсәндәрҙеңҡобайыр жанрын башҡарыуы тураһында аңлатыу һәм ҡобайырҙар менән таныштырыу, уны тасуири уҡырға өйрәтеү. Хәҙерге ваҡытта ла сәсәндәрҙең ижады һүнмәгәнлеген әйтеү һәм уларҙың ижадын, ҡобайырҙарын өйрәнеү теләген уятыу. Урал батыр ҡобайыры менән таныштырыу, уның йөкмәткеһен төшөндөрөү. Тема буйынса уҡыусыларҙың яҙыу һәм һөйләү телмәрен үҫтереү. Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау.

Башҡорт ырыуҙары, шәжәрәләре

Уҡыусылар был теманы буйынса түбәнге кластарҙа белешмәләр ала. Алынған белемде был блокта нығытыу маҡсат итеп ҡуйыла. Борон-борондан ҡомартҡы булып һаҡланған ырыу шәжәрәләре менән танышыу. Шулай уҡ уҡыусы үҙенең ырыуын, шәжәрәһен белергә тейеш. Үҙ ырыуы, шәжәрәһе тураһында уыҡсыны иркен әңгәмә ойоштора алырға, һөйләй белергә өйрәтеү уҡытыусының бурысы Граматика буйынса үтелгәндәрҙе иҫкә төшөрөү, ҡабатлау.

Башҡортостандың халыҡ шағирҙары, яҙыусылары.

Был тема уҡыусыларҙың белемдәрен системаға килтерегә һәм артабан үҫтерегә ярҙам итә. Уҡыусылар һәм яҙыусы, шағирҙың ижады һәм биографияһы менән бер ни тиклем таныш, ә был бүлектә улар тураһында тағы ла өҫтәлмә мәҫлүмәт аласаҡтар.
Яҙыусы, шағирҙарҙың тормош һәм ижад юлын һөйләй, уларҙың әҫәрҙәрен таный һәм анализлай белергә, һәр бер яҙыусының башҡорт әҙәбиәтенә индергән өлөшөн күрһәтергә. Телмәр үҫтереү өҫтөндә ентекле эш дауам итә һәм уҡыусыларҙың белем кимәлен билдәләү ҙә мөһим урын алып тора. Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе иҫкә төшөрөлә, ҡабатлана.

5. ТЕМАТИК ПЛАН

№	Темалары	Сәғәтттәр һаны
1	Тыуған илем - Башҡортостан	5
2	Башҡортостан сәнғәте	6
3	Кемдәр улар сәсәндәр	5
4	Башҡорт ырыуҙары, шәжәрәләре	4
5	Башҡортостандың халыҡ яҙыусылары, шағирҙары	14

6. БАШҠОРТ ТЕЛЕН ӨЙРӘНЕҮ ӨСӨН УҠЫУ-УҠЫТЫУ МЕТОДИК ҠУЛЛАНМАЛАР

1. Усманова М. Г. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа һәм схемаларҙа.
2. Толомбаев Х.А., Дәүләтшина М. С., Сиразетдинов З. Ә. Башҡротса өйрәнәйек. Урыҫ мәктәптәренең 5-9 –сы синыфтары өсөн башҡорт теленән электрон дәреслек. – Өфө: Мәғариф министрлығы, 2003.

3. Аслаев Т. Х., Атнағолова С.В. Телмәр үҫтереү буйынса сюжетлы картиналар.-Өфө:Китап, 1996.
4. Башҡорт әҙәбиәте буйынса аудио-видеоәсбап.- Өфө: Башҡортостан Республикаһының Мәғариф министрлығы. 2005.
5. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа. Фонетика. Морфология. - Башҡортостандың бәләкәй даһийы. Өфө: «Эдвис» уҡытыу – методика үҙәге, 2008.

Материаль-техник ҡулланмалар.

- ноутбук
- DVD-проигрыватель.
- Интерактив таҡта
- Мултимедия проекторы
- Сканер

Интернет ресурстар : Сайттар
1. http://tel.bashqort.com/home
2. http://ostaz.ru/
3. http://bashkort-tele.narod.ru/
4.http://www.bashforum.net/
5.http://bashkort-tele.livejournal.com/

-

Төп һәм өҫтәлмә әҙәбиәт.

1. Ғәбитова З.М. Телмәр үҫтереү дәрестәре. – Өфө: Китап, 2009.
2. Башҡортса – русса мәҡәлдәр һәм әйтемдәр һүҙлеге. – Өфө: Китап, 1994.
3. Әүбәкирова З.Ф., Әүбәкирова Х.Е., Дилмөхәмәтов М.И. Мин башҡортса уҡыйым – Өфө: Китап, 2007.
4. Башҡорт теле таблицаларҙа, схемаларҙа һәм ҡағиҙәләрҙә. Әүбәкирова З.Ф.– Өфө, 2006.
5. Тел төҙәткестәр, тиҙәйткестәр, һанамыштар. Төҙөүселәр: Иҫәнғолова Ә.Ф., Дәүләтҡолова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008.
6. Журналдар «Башҡортостан уҡытыусыһы», «Аҡбуҙат», «Аманат».
7. Ял минуттары өсөн күнегеүҙәр. Методик ҡулланма. Төҙөүселәр: Иҫәнғолова Ә.Ф., Дәүләтҡолова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008.
8. Башҡорт теленән изложение текстары йыйынтығы.
9. М. Ғ. Усманова. Башҡортса русса – синонимдар һүҙлеге. - Өфө : Китап, 2010.
10. Саяхова Л. Г., Ураксин З. Г., Хасанова Д. М. Русско - башкирский иллюстрированный тематический словарь. Уфа: Китап, 1998.
11. Башкирско-русский, русско-башкирский. Учебный словарь. Усманова М.Г., Саяхова Л.Г., Киньягулова З.И.-Уфа, 2006.
12. Башҡорт теле һәм әҙәбиәтенән традицион булмаған дәрестәр. // Баһауетдинова М.И, Йәғәфәрова Ғ.Н., Өфө, Информреклама, 2003.

1-се ҡушымта

Балаларҙың уҡыу һәләттәрен баһалау

Уҡыусыларҙың башҡорт теленән һәм уҡыуҙан белемдәрен һәм күнекмәләрен баһалау өсөн махсус нормалар билдәләнә.

1. Уҡыусыларҙың уҡыу һәләтлектәрен баһалау

Уҡыусыларҙың башҡортса уҡыу оҫталығын, телдән яуаптарын баһалағанда, уларға тәҡдим ителгән тексттың (ғәҙәттә, хикәйәләү характерындағы проза әҫәре) йөкмәткеһен аңлап, тейешле тиҙлектә тасуири уҡыуы, һүҙҙәрҙе дөрөҫ уҡыуы, интонацияны бирә белеүе башҡалар ишетерлек һәм аңларлыҡ кимәлдә тыныс, шыма уҡыуы иҫәпкә алына.

Уҡыуға ҡуйылған талаптар һәм баһалау

№	Талаптар	Баһалар
1	Шул класҡа талап ителгән күләмдәге һүҙҙәр тиҙ, асыҡ, дөрөҫ әйтелеп, фекер аңлайышлы бирелһә, йәғни: - фонетик үҙенсәлектәр (хәрефтәрҙең уҡылыш үҙенсәлектәре) дөрөҫ бирелһә; - башҡорт әҙәби теленең орфоэпик нормалары (һүҙҙең әйтелеш үҙенсәлектәре һаҡланһа; - һөйләмдәр һөйләмдең төп структур киҫәктәренә дөрөҫ бүленһә; - паузалар дөрөҫ яһалһа, һүҙ баҫымы һәм логик баҫым дөрөҫ уҡылһа; - интонацион яҡтан текстағы һөйләмдәр дөрөҫ тауыш менән уҡылһа; Уҡытыусының текст эстәлегенән сығып бирелгән һорауҙарына дөрөҫ яуап бирелһә;	«5» билдә һе ҡуйыла
2	Талап ителгән текстағы һүҙҙәр тейешле тиҙлектә уҡылһа, ләкин ҡайһы бер һүҙҙәрҙең әйтелешендә фонетик, орфоэпик үҙенсәлектәр тейешенсә үтәлмәһә, йәғни: - ҡайһы бер һүҙҙәрҙе уҡығанда, һүҙҙәрҙең уҡылыш үҙенсәлектәре орфоэпик нормаларға тура килмәһә; - һөйләмдең структур бүленешендә хаталар булһа; - һөйләмде уҡығанда, интонацион яҡтан 1-2 хата булһа; Уҡытыусыларҙың һорауҙарына дөрөҫ яуап бирелһә;	«4» билдә һе ҡуйыла
3	Уҡыу тиҙлеге ваҡыт сигенә һыймаһа һәм уҡыу барышында 3-4 фонетик, 2-3 орфоэпик хата ебәрелһә; Текст һөйләм берәмектәренә тейешенсә бүленмәү сәбәпле, интонация дөрөҫ бирелмәһә; Һорауҙарға бирелгән яуаптарҙа хаталар булһа;	«3» билдә һе ҡуйыла
4	Тейешле тиҙлектә уҡыу күнекмәләре булмаһа; Уҡыу барышында үтелгән орфоргограммаларҙа хаталар күп ҡабатланһа; Уҡыу барышында ебәрелгән фонетик, орфоэпик, интонацион хаталар текст эстәлеген аңлауға ҡамасаулаһа; Текст эстәлеге буйынса бирелгән һорауҙарға өлөшләтә яуап алынғанда.	«2» билдә һе ҡуйыла

2.Диктанттарҙы баһалау

Уҡытыусы башта тексты уҡып сыға. Өйрәнелмәгән орфограммалы һүҙҙәр алдан уҡ таҡтала яҙылған булырға тейеш. Уҡытыусы синыфтың әҙерлегенә ҡарап, әйтеп яҙҙырыу темпын үҙе билдәләй.

Тексты орфоэпия, әҙәби тел нормаларына ярашлы уҡыу талап ителә. Уҡытыусыға ярҙам итеү маҡсатында йыйынтыҡ авторҙары текстар аҙағында грамматик эш төрҙәре тәҡдим иттеләр.

Диктант яҙылып бөткәс, уҡыусыларға тексты уҡып һәм тикшереп сығыу рөхсәт ителә. Ләкин диктантты баштан уҡ уйлап, аңлап, иғтибарлы яҙырға өйрәтергә һәм һуңғы тикшертеү менән мауыҡмаҫҡа кәрәк. Уҡытыусы тексты икенсе тапҡыр тулы килеш уҡып сыҡҡас та, грамматик эш тәҡдим ителергә тейеш.

Контроль диктантты тикшергәндә, түбәндәге хаталар төҙәтелә, ләкин баһалағанда иҫәпкә алынмай:

1) мәктәп программаһына индерелмәгән ҡағиҙәгә яҙылыштар;
2) әле үтелмәгән ҡағиҙәгә яһалған хаталар;

3) автор ҡуйған ҡатмарлы пунктуацияға хаталар;
4) механик рәүештө бер хәреф урынына икенсеһен яҙыу (мәҫәлән: ата урынына аша).

Диктантҡа билдә ҡуйғанда шулай уҡ хаталарҙың характерына иғтибар итергә кәрәк. Хаталарҙы иҫәпләгәндә тупаҫ булмағандары, йәғни грамоталылыҡты билдәләү өсөн әһәмиәте юҡтары, айырым билдәләнә. Бындай хаталарҙың икеһе берәүгә иҫәпләнә.
Түбәндәге хаталар тупаҫ булмаған хаталарға инә:
1) ҡағиҙәләрҙең иҫкәрмәләренә ҡараған хаталар;
2) бәйләү юлы менән яһалған ҡушма яңғыҙлыҡ атамаларҙа ҙур хәрефтең яҙылышына хаталар;
3) бер тыныш билдәһе урынына икенсеһен ҡуйыу;
4) үҙләштерелгән һүҙҙәрҙең ялғауҙары яҙылышына хаталар.

Диктант бер генә билдә менән баһалана.
«5» билдәһе — тупаҫ булмаған 1 орфографик, 2 пунктуацион хата булған эшкә,
«4» билдәһе 4 орфографик, 3 пунктуацион йә 1 орфографик, 6 пунктуацион, йә орфографик хатаһыҙ, 7 пунктуацион хатаһы булған диктантҡа ҡуйыла. Әгәр хаталар араһында бер типтағылар булһа, 5 орфографик хаталы эшкә лә «4» билдәһе ҡуйырға мөмкин.
«3» билдәһе 6 орфографик, 6 пунктуацион йә 3 орфографик, 9 пунктуацион, йә 12 пунктуацион хаталы эшкә ҡуйыла. Әгәр эштә өс бер типтағы хата ебәрелһә, 8 орфографик, 8 пунктуацион хаталы эшкә лә «3» билдәһе ҡуйырға мөмкин.
«2» билдәһе 9 орфографик, 9 пунктуацион йә 8 орфографик, 10 пунктуацион хатаһы булған диктантҡа ҡуйыла. Хаталар һаны 15 орфографик хатанан да артып китһә, «1» билдәһе ҡуйыу уҡытыусы ҡарамағында.

Әгәр контроль диктанттан һуң өҫтәмә грамматик, орфографик, лексик эштәр тәҡдим ителһә, уларҙың һәр береһе айырым баһалана.
Грамматик биремдәрҙе баһалағанда түбәндәгеләрҙе иҫәпкә алыу тәкдим ителә:
«5» билдәһе бөтә эште лә теүәл йә бер хата булғанда,
«4» билдәһе эштең яртыһынан күберәге дөрөҫ эшләнгәндә,
«3» билдәһе яртыһынан әҙерәге дөрөҫ әшләнгәндә,
«2» билдәһе бер эш тә дөрөҫ эшләнмәгәндә ҡуйыла.

Иншалар һәм изложениелар күләме

Изложение	55-60(8кл)60-65-(9кл)
Иншалар	65-70(8кл),70-75(9кл)

Инша һәм изложениеларҙы баһалау.

Билдәләр	Баһалауҙың төп критерийҙары Йөкмәтке һәм телмәр	Грамоталылыҡ
«5»	1.Эштең йөкмәткеһе темаға тулыһынса тап килә. 2.Фактик хаталар юҡ. 3.Йөкмәтке эҙмә-эҙлекле асыла. 4.Эштең һүҙлеге бай. 5.Стиль һәм мәғәнәүи яҡтан текст камил.Эштә йөкмәтке яғынан-5,телмәр яғынан 5 кәмселек булырға мөмкин.	3орфографик, 3 пунктуацион йә 4 грамматик хата булыуы мөмкин.
«4»	1.Эштең йөкмәткеһе нигеҙҙә темаға тура килә(бер ни тиклем тайпылыштар бар). 2.Йөкмәтке дөрөҫ,ләкин ҡайһы бер фактик,һөйләм төҙөлөшөндә хаталар бар. 3.Фекер ебендә бер ни тиклем эҙмә-эҙлелек боҙолған.	7 орфографик,6 пунктуацион йәки 2

	4.Ҡайһы бер осраҡта һүҙҙәрҙең ҡулланылышында хата китеүе мөмкин. 5.Эштең стиле ярайһы уҡ төҙөк һәм мәғәнәле.Дөйөм алғанда,эштең йөкмәткеһендә 8,телмәрендә 8 кәмселек булыуы мөмкин.	орфографик, 13 пунктуацион, 5 грамматик хата
«3»	1.Эш теманан байтаҡ ҡына ситкә тайпылған. 2.Эштең йөкмәткеһе нигеҙҙә дөрөҫ,ләкин фактик,һөйләм төҙөлөшөндә хаталар байтаҡ. 3.Эҙмә-эҙлелек тулыһынса һаҡланмай,һүҙҙәрҙең ҡулланылышында хаталар бар. 4.Эштә йөкмәтке яғынан -15,телмәре яғынан15 хата булыуы мөмкин.	10 орфографик,13 пунктуацион, 8 грамматик хата
«2»	1.Эш теманы асмай. 2.Бик күп фактик,һүҙҙәр ҡулланылышында хаталар ебәрелгән. 3.Эштең бөтә өлөштәрендә лә фекерҙең эҙмә-эҙлелеге боҙолған,һөйләмдәр урынлы ҡулланылмаған,бәйләнеш юҡ. 4.Эштең йөкмәткеһендә-20, телмәрендә-20-нән күберәк хата ебәрелгән.	12-15орфографик, 10 пунктуацион, 12 грамматик хата .

РАССМОТРЕНО на заседании ШМО	СОГЛАСОВАНО Заместитель директора по УВР	УТВЕРЖДАЮ Директор школы
________________	____________________	____________________
/Чурагулова Г.Р./	/Юламанова Л.В./	/Климкин М.Н./
Протокол № 1 от 27.08.2015 г.	«28»08. 2015 г.	Приказ № 130 от 29.08.2015г.

11-се класс өсөн контроль- тикшереү материалдары

1. Өс быуатлыҡ тарих

Бөрө йылғаһының Ағиҙелгә ҡойған урынында, унын аҡ һыуҙарында көҙгөләй сағылып, Башҡортостандың иң боронғо ҡалаларының береһе Бөрө урынлашҡан.

1663 йылда батша Алексей Михайлович әмере буйынса Өфө воеводаһы Ф.И.Сомов һалдыра башлай уны. Башҡортостан Рус дәүләтенә ҡушылғандан һүң, хозур тәбиғәтле был төбәктәргә рустар килеп ултыра башлай. Ауылдар, сиркәүҙәр һалдырыуға ризаһыҙлыҡ белдереп, башҡорттар Архангельский ауылын яндыра. Уның урынына Бөрө ҡалаһы ҡалҡып сыға. Өфөнән 98 километр төньяҡта урынлашҡан ҡәлғә-ҡала төбәктәре һыу юлдарын да конролдә тота. 8се быуаттың икенсе яртыһына тиклем ул батша дәүләтенең көнсығыштағы форпосы була.

1774 йылда Салауат Юлаев етәкселегендәге башҡорттар Бөрөнө штурм менән ала һәм, янғын сығып, ҡала бөтөнләй янып бөтә яҙа. Ике йылдан ул ҡайтанан аяҡҡа баҫтырыла.

2. Бейеү сәнғәтенең йондоҙо

1955йыл. Мәскәү. Баш ҡалабыҙҙа башҡорт әҙәбиәтенең һәм мәҙәниәтенең декадаһы бара.

Мәскәү тамашасыларын башҡорт бейеүҙәренең нәфислеге, еңеллеге, дауыллы ынтылышы, урыны менән һалмаҡлығы, һәр һынлы хәрәкәте һоҡландырҙы. Ул бейеүҙәрҙе халҡыбыҙҙың бай һәм гүзәл күңел донъяһы сағылған. Уның батырлығы, сабырлығы, зирәклеге шәйләнә. Шуға ла Рәүилә Хажиева башлап бейегән Гөлнәзирә, Зарифа, Шаян ҡыҙҙар, Дуҫлыҡ кеүек күмәк, уның яңғыҙ башҡарған Зәһиҙә, Оҙон сәскеүек дәртле һәм милли һыҙатлы бейеүҙәре үҙебеҙҙең илдә генә түгел, ә башҡа бик күп сит илдәпҙә лә талапсан тамашасыларҙың ихтирамын яулады.

Береһенән-береһе ныҡышмалы оҫталыҡ талап иткәен ул бейеүҙәргә Рәүиләнең күпме хеҙмәт һалғанын үлсәп булмай. Әммә Фәйзи Ғәсҡәров исемендәге Башҡорт халыҡ бейеүҙәре ансамбленә, халыҡҡа һәм уның быуаттар төпкөлөнән килгән ҙур сәнғәтенә оло мөхәббәтен аңлауы ҡыйын түгел.

3. Ҡырсынташ

Беҙҙең ауылдың иң оло урамы Дим буйлап һуҙылған. Шулай булыуына ҡарамаҫтан, ауыл уртаһынан картуф баҡсаларын йырып, Дим буйына бер генә тыҡрыҡ төшөп китә. Бына шул тыҡрыҡтан төшһәң, тап Ҡырсынташҡа килеп сығаһың да инде.

Ололар уны Ҡырсынташ тип йөрөтһә лә, беҙ , бала-саға, уның исемен ҡыҫҡартып Ташлыҡ тип кенә атай торғайныҡ. Ауылыбыҙҙа кем генә тыуып үҫмәһен – бөтәһенең дә яҙмышы ошо Ҡырсынташ менән ныҡ бәйләнгәндер, моғайын.

Дим һыуына һөҙәк кенә барып төшкән яры ваҡ ҡына ҡара ҡомдан торһа ла, һыуға инеү менәнһыу төбөнә һиьелгән төрлө төҫтәге мәрйен булып, ҡырсынташ йәйелеп китә.

Йәй булһа бала-саға ошо Ҡырсынташтан ҡайта белмәҫ,- көнө буйы һыу инер, уйнар, балыҡ ҡармаҡлар ине. Ололар ҙа, эштән арып ҡайтыуҙарына ҡарамаҫтан, киске эңерҙә булһа ла төшөп, саң-туҙандарын йыуып, ҡойоноп сығырҙар ине.

Муниципальное общеобразовательное бюджетное учреждение средняя общеобразовательная школа №2 с. Кармаскалы муниципального района Кармаскалинский район Республики Башкортостан

РАССМОТРЕНО на заседании ШМО	**СОГЛАСОВАНО** Заместитель директора по УВР	**УТВЕРЖДАЮ** Директор школы
________________	________________	________________
/Чурагулова Г.Р./	/Юламанова Л.В./	/Климкин М.Н./
Протокол № 1 от 27.08.2015 г.	«28»08. 2015 г.	Приказ № 130 от 29.08.2015г.

Календарно- тематическое планирование

по башкирскому языку
11А класс

на 2015/2016 учебный год

Количество часов: 68 часов

Составитель Юламанова Л.В.

с.Кармаскалы
2015

	Дәрестәр темаһы	Фактик дата	Үткәрелгән дата
1	Тыуған илем- Башҡортостан. Грамматиканы ҡабатлау.	05,09	
2	Р.Йәнбәков “Мәңге балҡы, Башҡортостан!” Ике составлы һөйләмдәр.	12,09	
3	Күҙ айҙары. Синтаксис.	19,09	
4	Контроль диктант “Өс быуатлыҡ тарих”	26,09	
5	Хаталар өҫтөндә эш. Башҡортостан мәҙәниәте	03,10	
6	Башҡорт бейеүе. Тулы һәм кәм һөйләмдәр.	10,10	
7	Ҡ.Аралбай ижады. “Дуҫлыҡ һәйкәле”	17,10	
8	Н.Мусин “Ижадка арналған ғүмер”. Бер составлы һөйләмдәр.	24,10	
9	Изложение “Салауат күпере”	07,11	
10	Р.Зәйнетдинов, Г.Калитов “Ер рухы” картинаһы буйынса иншаға әҙерлек	14,11	
11	Р.Зәйнетдинов, Г.Калитов “Ер рухы” картинаһы буйынса инша	21,11	
12	Батыр Вәлид “Сәсәндәр”. Һөйләмдең баш киҫәктәре	28,11	
13	Тәржемәүи эш. Башҡорт теленең аңлатмалы һүҙлеге менән эш.	05,12	
14	Контроль диктант “Бейеү сәнғәтенең йондоҙо”	12,12	
15	Хаталар өҫтөндә эш. Эйәрсән киҫәктәр	19,12	
16	Сәсәндәр. Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре	26,12	
17	Башҡорт ырыуҙары.	16,01	
18	Башҡорт шәжәрәләре тураһында.	23,01	
19	Инша “Минең шәжәрәм”	30,01	
20	М.Ғафуриҙың тормош юлы һәм ижады. Тура телмәр	06,02	
21	Р.Ниғмәтиҙең тормош юлы һәм ижады. Ҡушма һөйләм	13,02	
22	Н.Нәжмиҙең тормош юлы һәм ижады. Ситләтелгән телмәр	20,02	
23	Р.Бикбаевтың тормош юлы һәм ижады. Синтаксик анализ.	27,02	
24	Изложение “Ете ырыу”	05,03	
25	Ә.Атнабаевтың тормош юлы һәм ижады. Диалект һүҙҙәр.	12,03	
26	М.Кәримдең тормош юлы һәм ижады. Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе.	19,03	
27	Р.Ғариповтың тормош юлы һәм ижады. Фонетик анализ.	09,04	
28	М.Кәримовтың тормош юлы һәм ижады. Һүҙлек менән эш.	16,04	
29	Т.Йосоповтың тормош юлы һәм ижады.	23,04	
30	Контроль диктант “Ҡырсынташ”	30,04	
31	Хаталар өҫтөндә эш. “Синтаксис” темаһын ҡабатлау	07,05	
32	А.Филипповтың тормош юлы һәм ижады.	14,05	
33	Ә.Хәкимовтың тормош юлы һәм ижады	21,05	
34	Йәй етте.		